

Giới thiệu về Tín chỉ Carbon tự nguyện và Hệ thống Giao dịch

Tài liệu này cung cấp thông tin toàn diện về tín chỉ carbon tự nguyện (VCUs) và hệ thống giao dịch liên quan, bao gồm khái niệm cơ bản, quy trình chứng nhận, phương thức giao dịch và thanh toán. Nội dung được thiết kế để hỗ trợ các tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân có nhu cầu tham gia vào thị trường carbon tự nguyện, nhằm đáp ứng các mục tiêu về phát triển bền vững và giảm phát thải khí nhà kính.

By THE.LE . June.2025

Khái niệm và Đặc điểm của Tín chỉ Carbon tự nguyện

Tín chỉ Carbon tự nguyện (Voluntary Carbon Units - VCU) là đơn vị đo lường lượng khí nhà kính được giảm phát thải hoặc loại bỏ khỏi khí quyển. Mỗi tín chỉ VCU tương đương với 1 tấn CO₂e (carbon dioxide equivalent) đã được xác nhận bởi các tiêu chuẩn quốc tế uy tín như Verra VCS (Verified Carbon Standard), Gold Standard và các tổ chức tương đương.

VCUs được phát hành sau khi một dự án giảm phát thải (như dự án năng lượng tái tạo, trồng rừng, bảo tồn đa dạng sinh học) được đánh giá và xác minh bởi các tổ chức thẩm định độc lập (DOE - Designated Operational Entity). Quá trình này đảm bảo tính minh bạch và độ tin cậy của mỗi tín chỉ được tạo ra.

Khác với hệ thống tín chỉ bắt buộc trong cơ chế ETS (Emissions Trading System), tín chỉ carbon tự nguyện không phụ thuộc vào hạn ngạch pháp lý của quốc gia. Điều này tạo nên tính linh hoạt cao trong giao dịch giữa các bên tham gia thị trường.

Đặc điểm nổi bật của VCUs:

- Tự nguyện và không phụ thuộc vào quy định hạn ngạch phát thải pháp lý quốc gia
- Có thể giao dịch tự do giữa các tổ chức, doanh nghiệp và cá nhân có nhu cầu bù trừ phát thải
- Được sử dụng để đạt mục tiêu Net Zero, hỗ trợ chiến lược ESG (Environmental, Social, Governance) và thực hiện trách nhiệm xã hội doanh nghiệp (CSR)
- Tạo nguồn thu bổ sung cho các dự án thân thiện với môi trường
- Có giá trị và được công nhận trên thị trường quốc tế
- Được theo dõi và quản lý qua các hệ thống đăng ký chính thức như Verra Registry

Quy trình Chứng nhận và Phát hành VCU

Đăng ký dự án

Chủ dự án tiến hành đăng ký với tổ chức tiêu chuẩn quốc tế như Verra hoặc tương đương. Trong bước này, cần xác định rõ loại dự án, phương pháp luận áp dụng để đo lường giảm phát thải, và các thông tin cơ bản về địa điểm, quy mô hoạt động. Đây là bước đầu tiên để đưa dự án vào hệ thống quản lý của Verra.

2

Lập hồ sơ thiết kế dự án (PDD)

Chủ dự án xây dựng Tài liệu Thiết kế Dự án (Project Design Document - PDD) chi tiết mô tả về dự án, bao gồm: phương pháp luận áp dụng, cách tính toán giảm phát thải, kế hoạch giám sát, đánh giá tác động môi trường và xã hội, chiến lược tránh tính trùng lặp, và các thông tin kỹ thuật liên quan. PDD là tài liệu then chốt để các bên thẩm định đánh giá tính khả thi và độ tin cậy của dự án.

Thẩm định ban đầu

Dự án được thẩm định (Validation) bởi tổ chức độc lập (DOE) được Verra công nhận. Quá trình này bao gồm xem xét tài liệu dự án, đánh giá phương pháp luận, tiến hành khảo sát thực địa, và tham vấn các bên liên quan. Mục đích là xác nhận tính chính xác của thông tin trong PDD và đảm bảo dự án tuân thủ các yêu cầu của tiêu chuẩn Verra VCS.

Hoạt động giám sát MRV

Sau khi dự án được phê duyệt và bắt đầu vận hành, chủ dự án thực hiện quy trình MRV: Monitoring (Giám sát), Reporting (Báo cáo), và Verification (Xác minh). Quá trình này bao gồm thu thập dữ liệu về phát thải, ghi chép hoạt động dự án, và lập báo cáo giám sát định kỳ theo phương pháp luận đã được phê duyệt. Dữ liệu phải được lưu trữ và quản lý cẩn thận để phục vụ việc xác minh.

5

Xác minh và phát hành VCU

Báo cáo giám sát được xác minh (Verification) bởi một tổ chức DOE độc lập. Sau khi xác minh thành công, Verra sẽ phát hành VCUs tương ứng với lượng giảm phát thải đã được chứng minh vào tài khoản Verra Registry của chủ dự án. Từ đây, các tín chỉ VCU đã sẵn sàng để lưu trữ hoặc giao dịch trên thị trường.

Quy trình này đảm bảo tính minh bạch, chính xác và độ tin cậy của mỗi VCU được phát hành. Đồng thời, nó cũng tạo ra một hệ thống theo dõi và giám sát chặt chẽ, tránh tình trạng tính trùng lặp hoặc phát hành quá mức tín chỉ carbon, góp phần bảo vệ tính toàn vẹn của thị trường carbon tự nguyện.

Hệ thống Giao dịch VCU

Hình thức giao dịch Off-market (song phương)

Giao dịch off-market hay còn gọi là giao dịch tự do được thực hiện thông qua đàm phán trực tiếp giữa bên mua và bên bán. Hình thức này thường dẫn đến việc ký kết hợp đồng mua bán tín chỉ carbon (ERPA - Emission Reduction Purchase Agreement) giữa hai bên. Ưu điểm của phương thức này là linh hoạt trong đàm phán giá cả, điều khoản giao hàng, và có thể xây dựng mối quan hệ đối tác dài hạn.

Các bước chính trong giao dịch off-market:

1. Tìm kiếm và xác định đối tác mua bán tiềm năng
2. Đàm phán các điều khoản: giá cả, số lượng, thời gian giao hàng
3. Ký kết hợp đồng ERPA chi tiết
4. Thực hiện chuyển nhượng VCU qua hệ thống Verra Registry
5. Thanh toán theo thỏa thuận trong hợp đồng

Giao dịch off-market đặc biệt phù hợp cho các đơn vị muốn thiết lập quan hệ đối tác lâu dài, hoặc các dự án có những đặc tính riêng biệt cần được đàm phán cụ thể.

Giao dịch qua sàn (On-market)

Giao dịch on-market được thực hiện thông qua các sàn giao dịch carbon quốc tế như CBL/Xpansiv (Mỹ), AirCarbon Exchange (Singapore), Climate Impact X, hoặc sàn giao dịch trong nước đang phát triển theo Quyết định 232/QĐ-TTg.

Ưu điểm của giao dịch qua sàn:

- Tính thanh khoản cao và quy trình giao dịch tiêu chuẩn hóa
- Minh bạch về giá cả và thông tin thị trường
- Đảm bảo tính an toàn thông qua cơ chế giám sát của sàn
- Tiếp cận nhiều đối tác mua tiềm năng

Để tham gia giao dịch qua sàn, chủ dự án cần hoàn tất việc đăng ký tài khoản trên sàn giao dịch, tuân thủ các quy định về niêm yết tín chỉ, và đáp ứng các yêu cầu về tính minh bạch, xác thực của tín chỉ VCU.

Ký hợp đồng mua bán (ERPA)

Hai bên thỏa thuận và ký kết hợp đồng mua bán tín chỉ carbon, trong đó nêu rõ số lượng VCU, giá cả, thời gian giao hàng, phương thức thanh toán và các điều khoản bảo đảm. Hợp đồng ERPA là cơ sở pháp lý cho toàn bộ giao dịch, cần được soạn thảo cẩn thận với sự tư vấn của chuyên gia luật.

Chuyển nhượng VCU qua tài khoản Verra

Sau khi có hợp đồng, bên bán sẽ tạo yêu cầu chuyển nhượng (transfer request) trên hệ thống Verra Registry để chuyển tín chỉ VCU từ tài khoản của mình sang tài khoản của bên mua. Quá trình này cần thông tin chính xác về số lượng VCU, mã số dự án, và tài khoản đích của người mua.

Xác nhận retirement hoặc forward delivery

Người mua xác nhận việc nhận tín chỉ trên hệ thống Verra và quyết định cách sử dụng: hoặc "retirement" (hủy bỏ tín chỉ để bù đắp phát thải) hoặc "forward delivery" (giữ tín chỉ để sử dụng sau hoặc giao dịch tiếp). Verra sẽ cung cấp chứng nhận chính thức về việc chuyển nhượng hoặc hủy bỏ tín chỉ.

Phát hành hóa đơn và thanh toán

Bên bán phát hành hóa đơn thương mại dựa trên xác nhận đã hoàn tất chuyển nhượng VCU. Bên mua thực hiện thanh toán theo phương thức và thời gian đã thỏa thuận trong hợp đồng ERPA. Quá trình này thường đi kèm các tài liệu xác nhận từ Verra Registry.

Phương thức Thanh toán Giao dịch VCU

Loại tiền tệ sử dụng

Giao dịch VCU trên thị trường quốc tế chủ yếu sử dụng đồng USD hoặc EUR làm đơn vị thanh toán. Điều này tạo điều kiện thuận lợi cho các giao dịch xuyên biên giới và đảm bảo tính ổn định của giá trị. Trong một số trường hợp, các bên có thể thỏa thuận sử dụng đồng tiền khác, tuy nhiên USD vẫn là lựa chọn phổ biến nhất trên thị trường carbon tự nguyện.

Phương thức chuyển tiền

Thanh toán thường được thực hiện thông qua chuyển khoản ngân hàng quốc tế (SWIFT), hoặc qua tài khoản của đối tác ủy quyền trong trường hợp giao dịch có sự tham gia của đơn vị trung gian. Đối với giao dịch qua sàn, có thể sử dụng hệ thống ví lưu ký (escrow accounts) do nền tảng giao dịch cung cấp để đảm bảo an toàn cho cả bên mua và bán.

Thời điểm thanh toán

Tùy theo thỏa thuận, thanh toán có thể được thực hiện theo nhiều phương thức:

- Thanh toán một lần sau khi hoàn tất chuyển nhượng VCU
- Thanh toán theo giai đoạn: đặt cọc (10-30%) khi ký hợp đồng, thanh toán phần còn lại sau khi chuyển nhượng VCU
- Thanh toán theo kỳ hạn gắn với các mốc MRV hoặc thời điểm giao tín chỉ

Tài liệu thanh toán

Quá trình thanh toán cần đi kèm các tài liệu chứng minh việc chuyển nhượng VCU đã hoàn tất:

- Biên bản giao nhận VCU (VCU Transfer Certificate)
- Xác nhận từ hệ thống Verra Registry về việc chuyển nhượng
- Chứng nhận "retirement" (nếu VCU được sử dụng để bù đắp phát thải)
- Hóa đơn thương mại chi tiết

Điều khoản thanh toán cần được quy định rõ ràng trong hợp đồng ERPA để đảm bảo quyền lợi của cả hai bên. Trong một số trường hợp, đặc biệt là các giao dịch có giá trị lớn, các bên có thể yêu cầu các công cụ đảm bảo như thư tín dụng (Letter of Credit - LC) hoặc tài khoản đảm bảo (escrow account) để giảm thiểu rủi ro.

Hiện nay, giá VCU trên thị trường quốc tế có sự biến động lớn tùy thuộc vào loại dự án, chất lượng, và các lợi ích đồng thời (co-benefits). Đối với dự án thủy điện đang hoạt động tại Việt Nam, giá có thể dao động từ 10-15 USD/VCU (không có co-benefit) đến 15-25 USD/VCU (có chứng nhận SDG hoặc đóng góp phát triển cộng đồng).

Vai trò của Verra Registry trong Hệ thống Giao dịch VCU

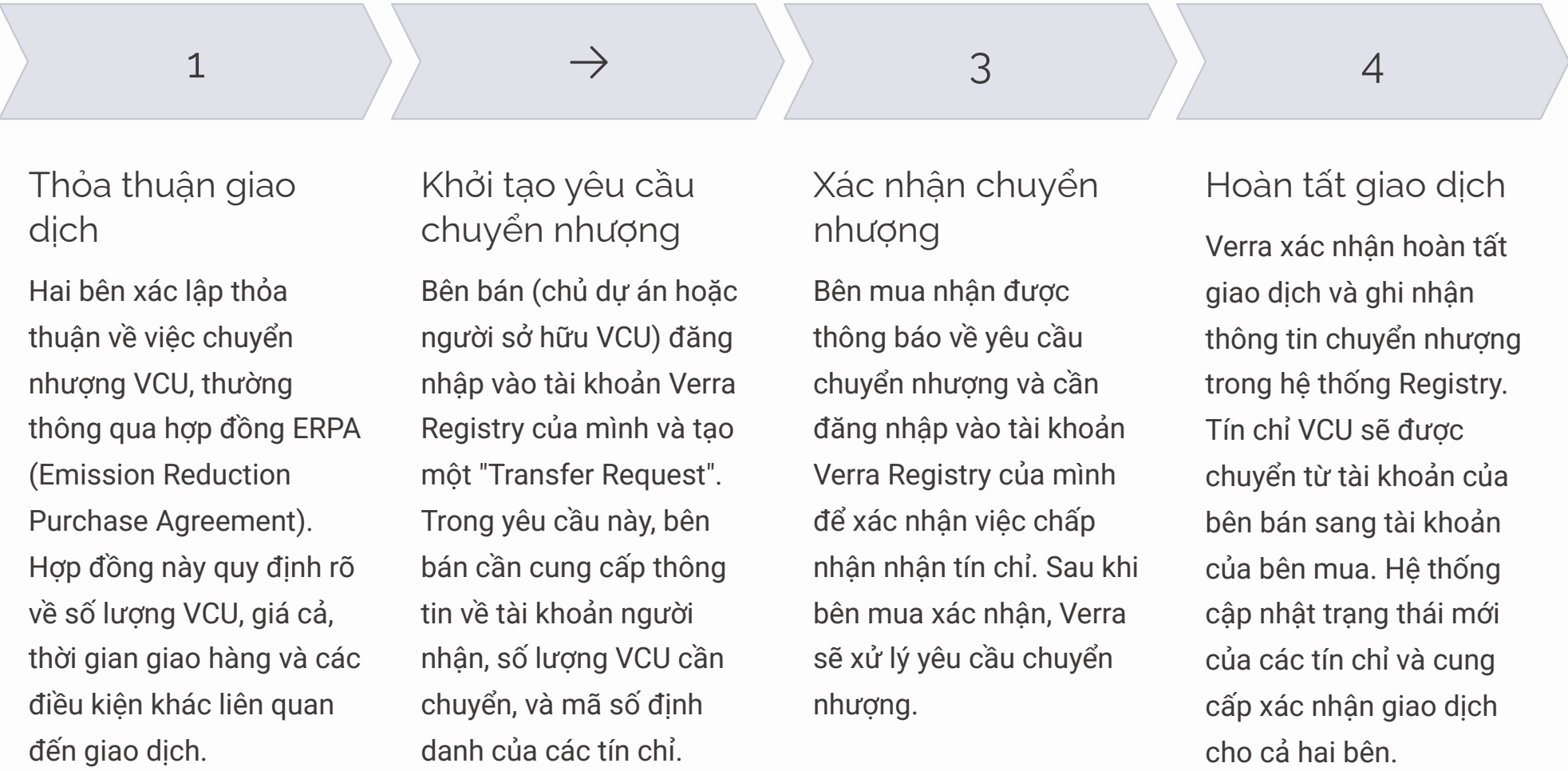
Verra Registry là hệ thống quản lý trung tâm của tiêu chuẩn Verified Carbon Standard (VCS) do tổ chức Verra điều hành. Đây là nền tảng trực tuyến đóng vai trò then chốt trong việc đảm bảo tính minh bạch, độ tin cậy và khả năng theo dõi của tín chỉ carbon tự nguyện (VCUs) trong toàn bộ vòng đời của chúng.

			
Quản lý dự án và tín chỉ	Đảm bảo tính độc nhất	Hỗ trợ giao dịch	Công khai thông tin
Verra Registry lưu trữ thông tin chi tiết về mỗi dự án carbon, bao gồm hồ sơ thiết kế dự án (PDD), báo cáo thẩm định, báo cáo giám sát và xác minh. Hệ thống này theo dõi toàn bộ quá trình từ đăng ký dự án ban đầu đến việc phát hành, chuyển nhượng và hủy bỏ tín chỉ.	Mỗi tín chỉ VCU được cấp một mã số định danh duy nhất, cho phép theo dõi từng đơn vị tín chỉ trong suốt vòng đời của nó. Cơ chế này ngăn ngừa việc tính trùng lặp (double counting) và đảm bảo mỗi tín chỉ chỉ được sử dụng một lần để bù đắp phát thải.	Verra Registry tạo điều kiện cho việc chuyển nhượng tín chỉ giữa các bên tham gia thị trường. Hệ thống này cung cấp công cụ để khởi tạo, xác nhận và ghi lại các giao dịch VCU, đảm bảo rằng mọi chuyển nhượng đều được thực hiện một cách chính xác và có thể kiểm chứng.	Verra Registry cung cấp một cổng thông tin công khai cho phép các bên quan tâm tra cứu thông tin về dự án carbon, số lượng tín chỉ đã phát hành, và trạng thái của các tín chỉ (đang lưu giữ, đã chuyển nhượng, hoặc đã hủy bỏ). Tính năng này nâng cao tính minh bạch của thị trường carbon tự nguyện.

Các loại tài khoản trong Verra Registry

Project Proponent Account (Tài khoản chủ dự án)	Buyer/Trader Account (Tài khoản người mua/giao dịch)	Verra Holding Account (Tài khoản lưu giữ của Verra)
Loại tài khoản này dành cho các đơn vị phát triển và vận hành dự án giảm phát thải. Chủ tài khoản có quyền đăng ký dự án mới, quản lý quá trình MRV, và nhận tín chỉ VCU được phát hành từ các dự án của mình. Đây là loại tài khoản cần thiết cho các tổ chức muốn tạo ra và bán tín chỉ carbon.	Loại tài khoản này cho phép các tổ chức nhận, nắm giữ, và giao dịch tín chỉ VCU. Chủ tài khoản có thể mua tín chỉ từ chủ dự án hoặc từ các tài khoản khác, giữ tín chỉ trong tài khoản của mình, hoặc chuyển nhượng cho bên thứ ba. Tài khoản này cũng cho phép thực hiện việc "retirement" tín chỉ để bù đắp phát thải.	Đây là tài khoản trung gian do Verra quản lý, được sử dụng để lưu giữ tạm thời các tín chỉ VCU trong quá trình phát hành hoặc chuyển nhượng. Tài khoản này đóng vai trò quan trọng trong việc đảm bảo tính toàn vẹn của hệ thống và xử lý các trường hợp đặc biệt liên quan đến giao dịch tín chỉ.

Quy trình Chuyển nhượng VCU trên Verra Registry

Hai phương thức sử dụng VCU sau khi nhận chuyển nhượng:

Phương thức "Retirement" (Hủy bỏ)

"Retirement" là quá trình hủy bỏ vĩnh viễn tín chỉ VCU để sử dụng cho mục đích bù đắp phát thải. Khi một tín chỉ được "retired", nó không thể được giao dịch tiếp hoặc sử dụng lại. Đây là bước cuối cùng trong vòng đời của một tín chỉ carbon.

Quy trình retirement bao gồm:

- Bên mua đăng nhập vào tài khoản Verra Registry
- Chọn các tín chỉ VCU cần hủy bỏ và tạo yêu cầu "retirement"
- Cung cấp thông tin về mục đích sử dụng (ví dụ: bù đắp phát thải năm 2023)
- Verra xác nhận việc hủy bỏ và cấp chứng nhận retirement

Chứng nhận retirement từ Verra là bằng chứng chính thức cho thấy tổ chức đã thực hiện bù đắp phát thải của mình, và có thể được sử dụng trong báo cáo ESG, báo cáo phát triển bền vững, hoặc để chứng minh việc đạt được các mục tiêu Net Zero.

Phương thức "Forward Delivery" (Giao sau)

"Forward Delivery" là phương thức trong đó bên mua nhận tín chỉ VCU nhưng giữ chúng trong tài khoản mà không hủy bỏ ngay. Điều này cho phép:

- Lưu trữ tín chỉ để sử dụng trong tương lai
- Chờ đợi thời điểm thích hợp để thực hiện retirement
- Tiếp tục giao dịch hoặc chuyển nhượng tín chỉ cho bên thứ ba

Trong một số trường hợp, các tổ chức mua VCU để đầu tư hoặc phòng ngừa rủi ro về giá trong tương lai, đặc biệt khi họ dự đoán giá tín chỉ carbon sẽ tăng. Họ có thể giữ tín chỉ trong tài khoản của mình và quyết định thời điểm sử dụng hoặc bán lại tùy thuộc vào chiến lược của tổ chức.

Cần lưu ý rằng tín chỉ chỉ được tính là đã sử dụng để bù đắp phát thải khi đã được "retired". Việc chỉ nắm giữ tín chỉ trong tài khoản không đủ để tuyên bố đã thực hiện bù đắp phát thải.

Giao dịch VCU qua Hệ thống Verra Registry

Verra Registry đóng vai trò trung tâm trong việc quản lý và giao dịch VCU. Để tham gia vào hệ thống này, các bên cần hiểu rõ cơ cấu và quy trình vận hành của nền tảng.

1

Đăng ký tài khoản Verra Registry

Để tham gia giao dịch, tổ chức cần đăng ký tài khoản trên Verra Registry tại địa chỉ <https://registry.verra.org>. Quá trình đăng ký bao gồm cung cấp thông tin về tổ chức, tài liệu pháp lý, và hoàn thành quy trình xác minh danh tính (KYC). Tùy vào loại tài khoản (Project Proponent hoặc Buyer/Trader), có thể có yêu cầu bổ sung.

Quản lý dự án và phát hành VCU

Đối với chủ dự án, sau khi hoàn tất đăng ký dự án và quy trình MRV, Verra sẽ phát hành VCU vào tài khoản Project Proponent. Mỗi VCU được cấp một mã số định danh duy nhất, bao gồm thông tin về loại dự án, năm phát hành, và các đặc điểm khác của tín chỉ.

Giao dịch và chuyển nhượng

Verra Registry cung cấp giao diện để thực hiện các giao dịch chuyển nhượng VCU giữa các tài khoản. Hệ thống lưu trữ lịch sử đầy đủ của mỗi giao dịch, bao gồm thông tin về người bán, người mua, số lượng VCU, và thời gian giao dịch, đảm bảo tính minh bạch và truy xuất nguồn gốc.

Retirement và báo cáo

Khi muốn sử dụng VCU để bù đắp phát thải, người dùng thực hiện quy trình retirement trên hệ thống. Verra Registry cung cấp chứng nhận chính thức về việc retirement, có thể được sử dụng trong báo cáo phát triển bền vững và công bố thông tin ESG.

Các loại giao dịch trên Verra Registry:

Loại giao dịch	Mô tả	Đặc điểm
Issuance (Phát hành)	Tạo mới VCU sau khi dự án hoàn thành quy trình MRV	VCU được phát hành vào tài khoản chủ dự án; Mỗi VCU có mã số định danh duy nhất
Transfer (Chuyển nhượng)	Chuyển VCU từ tài khoản này sang tài khoản khác	Cần xác nhận từ cả bên gửi và bên nhận; Lưu lại lịch sử chuyển nhượng
Retirement (Hủy bỏ)	Hủy bỏ vĩnh viễn VCU để sử dụng cho mục đích bù đắp phát thải	VCU không thể giao dịch tiếp; Cấp chứng nhận retirement chính thức
Cancellation (Hủy)	Hủy VCU cho các mục đích khác không phải bù đắp phát thải	Sử dụng trong trường hợp lỗi, hoặc chuyển đổi sang tiêu chuẩn khác

Việc hiểu rõ cơ chế vận hành của Verra Registry giúp các bên tham gia giao dịch VCU một cách hiệu quả và tuân thủ các quy định của thị trường carbon tự nguyện. Hệ thống này không chỉ đảm bảo tính minh bạch và khả năng theo dõi của tín chỉ carbon, mà còn tạo nên một nền tảng đáng tin cậy cho các giao dịch bù đắp phát thải trên toàn cầu.

Phương thức Thanh toán Bằng USD cho Giao dịch VCU

Thanh toán bằng USD là phương thức phổ biến nhất trong giao dịch tín chỉ carbon tự nguyện (VCUs) trên thị trường quốc tế. Phương thức này cung cấp tính ổn định và được chấp nhận rộng rãi bởi các bên tham gia thị trường. Dưới đây là những thông tin chi tiết về cách thức thanh toán bằng USD trong giao dịch VCU.

Phương thức chuyển khoản quốc tế (SWIFT)

Chuyển khoản quốc tế thông qua hệ thống SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) là phương thức thanh toán phổ biến nhất cho giao dịch VCU. Quy trình này bao gồm:

- Bên mua chuyển tiền từ tài khoản ngân hàng của mình (thường là tài khoản USD) đến tài khoản của bên bán
- Giao dịch được thực hiện thông qua mã SWIFT/BIC (Bank Identifier Code) của ngân hàng người nhận
- Kèm theo thông tin chi tiết về người thụ hưởng và mục đích thanh toán
- Thời gian xử lý thường từ 1-5 ngày làm việc tùy thuộc vào ngân hàng và quốc gia

Khi sử dụng phương thức này, cần lưu ý về phí chuyển tiền quốc tế, có thể bao gồm phí của ngân hàng gửi, ngân hàng trung gian, và ngân hàng nhận. Hợp đồng ERPA thường quy định rõ bên nào chịu trách nhiệm cho các khoản phí này.

Công cụ thanh toán bảo đảm

Đối với các giao dịch giá trị lớn, các bên có thể sử dụng các công cụ thanh toán bảo đảm để giảm thiểu rủi ro:

- Thư tín dụng (Letter of Credit - LC):** Ngân hàng của bên mua cam kết thanh toán cho bên bán khi nhận được các tài liệu xác nhận việc chuyển nhượng VCU theo yêu cầu. LC đảm bảo bên bán sẽ nhận được thanh toán sau khi hoàn thành nghĩa vụ chuyển giao.
- Tài khoản đảm bảo (Escrow Account):** Tiền được gửi vào tài khoản trung gian do bên thứ ba quản lý, và chỉ được giải ngân cho bên bán sau khi điều kiện giao dịch được đáp ứng (thường là sau khi xác nhận chuyển nhượng VCU thành công).
- Bảo lãnh ngân hàng:** Ngân hàng cam kết thanh toán trong trường hợp bên mua không thực hiện nghĩa vụ tài chính.

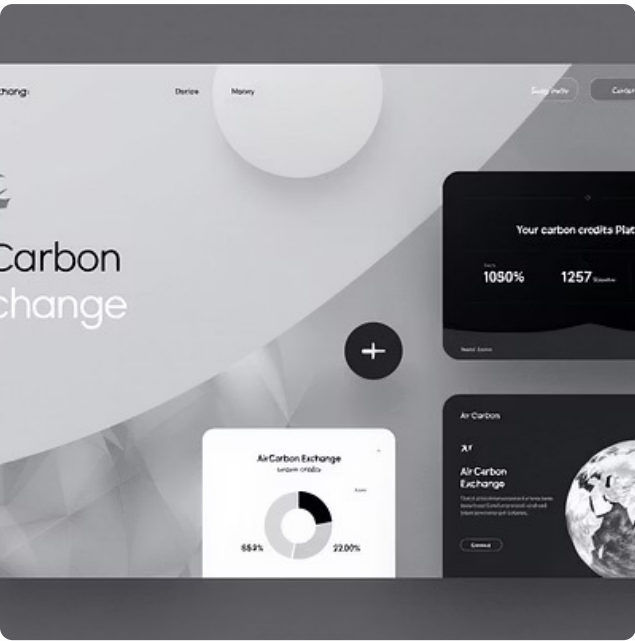
Các công cụ này đặc biệt quan trọng trong giao dịch quốc tế khi các bên chưa có mối quan hệ kinh doanh lâu dài hoặc khi giá trị giao dịch lớn.

Điều khoản thanh toán phổ biến trong hợp đồng ERPA:

	Thanh toán theo giai đoạn Phương thức phổ biến là thanh toán theo tỷ lệ phần trăm: 30% tạm ứng khi ký hợp đồng và 70% khi hoàn tất chuyển giao tín chỉ. Đối với các hợp đồng dài hạn với nhiều đợt giao hàng, thanh toán có thể được chia thành nhiều đợt tương ứng với lịch giao tín chỉ.		Thời hạn thanh toán Hợp đồng ERPA thường quy định cụ thể thời hạn thanh toán sau khi hoàn tất chuyển nhượng VCU, thông thường là 5-30 ngày. Nếu thanh toán không được thực hiện đúng hạn, có thể áp dụng lãi suất phạt hoặc các biện pháp khắc phục khác theo quy định trong hợp đồng.		Tài liệu thanh toán Bên bán cần cung cấp hóa đơn chi tiết kèm theo các tài liệu xác nhận việc chuyển nhượng VCU từ Verra Registry. Tùy thuộc vào yêu cầu của bên mua và quy định tại quốc gia của bên bán, có thể cần cung cấp thêm các tài liệu như chứng từ xuất khẩu dịch vụ hoặc hóa đơn điện tử.
---	--	---	--	---	---

Việc thanh toán bằng USD cho giao dịch VCU cần tuân thủ các quy định về ngoại hối và thuế của từng quốc gia. Tại Việt Nam, các giao dịch này cần được khai báo thuế theo hướng dẫn của Bộ Tài Chính và các thông tư liên quan. Các doanh nghiệp trong nước cần tham vấn chuyên gia tài chính và pháp lý để đảm bảo tuân thủ đầy đủ quy định hiện hành.

Sàn Giao dịch Quốc tế cho Tín chỉ Carbon Tự nguyện

Sàn giao dịch quốc tế đóng vai trò quan trọng trong việc tạo ra thị trường có tính thanh khoản và minh bạch cho tín chỉ carbon tự nguyện. Các sàn này cung cấp nền tảng để người mua và người bán có thể kết nối, thiết lập giá cả thị trường, và thực hiện giao dịch theo cách chuẩn hóa và an toàn.

CBL/Xpansiv (Hoa Kỳ)

CBL (Carbon Trade Exchange) hiện là một phần của Xpansiv, là một trong những sàn giao dịch carbon lớn nhất thế giới. Nền tảng này cung cấp:

- Giao dịch các loại tín chỉ carbon đa dạng, bao gồm VCUs từ Verra, tín chỉ từ Gold Standard, và các tiêu chuẩn khác
- Hệ thống định giá minh bạch với dữ liệu thị trường thời gian thực
- Cơ chế khớp lệnh tự động giữa người mua và người bán
- Tích hợp trực tiếp với các hệ thống đăng ký như Verra Registry để đảm bảo tính xác thực của tín chỉ

Xpansiv đã phát triển các sản phẩm tiêu chuẩn hóa như Global Emissions Offset (GEO) và Nature-Based Global Emissions Offset (N-GEO), giúp đơn giản hóa giao dịch và tăng tính thanh khoản của thị trường.

Climate Impact X (Singapore)

Climate Impact X (CIX) là nền tảng giao dịch tín chỉ carbon tập trung vào các dự án chất lượng cao, đặc biệt là các dự án dựa vào thiên nhiên. CIX được thành lập bởi DBS Bank, Singapore Exchange, Standard Chartered và Temasek, mang lại sự đảm bảo về uy tín và độ tin cậy. CIX cung cấp hai nền tảng chính:

- **CIX Exchange:** Sàn giao dịch với các tín chỉ tiêu chuẩn hóa, cho phép giao dịch hiệu quả với khối lượng lớn
- **CIX Project Marketplace:** Nền tảng để mua bán tín chỉ từ các dự án cụ thể, với thông tin chi tiết về tác động môi trường và xã hội của từng dự án

CIX chú trọng vào tính minh bạch và chất lượng của tín chỉ, sử dụng công nghệ mới như vệ tinh, AI và blockchain để đánh giá và theo dõi các dự án. Điều này giúp tăng cường niềm tin của người mua vào giá trị thực sự của tín chỉ carbon họ mua.

Sàn Giao dịch Carbon Quốc gia của Việt Nam

Theo Quyết định 232/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, Việt Nam đang trong quá trình xây dựng Sàn giao dịch tín chỉ carbon quốc gia. Sàn này sẽ cung cấp nền tảng cho các giao dịch carbon trong nước, hỗ trợ thực hiện cam kết giảm phát thải của Việt Nam và thúc đẩy thị trường carbon nội địa. Khi sàn này đi vào hoạt động, nó sẽ mang lại nhiều lợi ích cho các chủ dự án trong nước, bao gồm giảm rào cản ngôn ngữ, tuân thủ quy định pháp luật Việt Nam, và tăng cường khả năng tiếp cận thị trường carbon cho các doanh nghiệp vừa và nhỏ.

AirCarbon Exchange (Singapore)

AirCarbon Exchange (ACX) là sàn giao dịch carbon có trụ sở tại Singapore, tập trung vào khu vực châu Á-Thái Bình Dương. Đặc điểm nổi bật của ACX:

- Sử dụng công nghệ blockchain để đảm bảo tính minh bạch và an toàn trong giao dịch
- Cung cấp các hợp đồng tiêu chuẩn hóa cho nhiều loại tín chỉ carbon khác nhau
- Phí giao dịch thấp và quy trình đăng ký đơn giản
- Hỗ trợ đa ngôn ngữ và phù hợp với các doanh nghiệp trong khu vực ASEAN

ACX là lựa chọn phù hợp cho các chủ dự án Việt Nam do vị trí địa lý gần và sự tương đồng về múi giờ, giúp thuận tiện trong việc giao dịch và hỗ trợ.

Quy trình Mua bán và Xác nhận VCUs

Giai đoạn chuẩn bị và phát hành tín chỉ

Trước khi có thể tham gia giao dịch, chủ dự án cần hoàn tất quy trình phát triển và đăng ký dự án với Verra (hoặc tiêu chuẩn tương đương). Quá trình này bao gồm phát triển hồ sơ thiết kế dự án (PDD), thẩm định (Validation) bởi tổ chức độc lập, đăng ký dự án trên Verra Registry, triển khai hoạt động giám sát (Monitoring), xác minh (Verification) kết quả giảm phát thải, và cuối cùng là phát hành tín chỉ VCU vào tài khoản của chủ dự án.

Tìm kiếm đối tác mua và đàm phán

Sau khi có tín chỉ VCU trong tài khoản, chủ dự án cần tìm đối tác mua tiềm năng. Điều này có thể thực hiện thông qua các kênh như mạng lưới cá nhân, công ty môi giới carbon chuyên nghiệp, hoặc các nền tảng giao dịch. Khi tìm được đối tác tiềm năng, hai bên sẽ đàm phán về các điều khoản giao dịch, bao gồm giá cả, số lượng VCU, thời gian giao hàng, và phương thức thanh toán. Quá trình đàm phán này thường dẫn đến việc ký kết hợp đồng ERPA.

Ký hợp đồng ERPA

Hợp đồng ERPA (Emission Reduction Purchase Agreement) là văn bản pháp lý quy định chi tiết về giao dịch mua bán tín chỉ carbon. Hợp đồng này bao gồm các điều khoản về số lượng VCU, giá cả, thời gian và phương thức giao hàng, điều kiện thanh toán, trách nhiệm của các bên, cơ chế giải quyết tranh chấp, và các điều khoản bảo đảm về chất lượng tín chỉ. ERPA là nền tảng pháp lý bảo vệ quyền lợi của cả người mua và người bán trong giao dịch.

Chuyển nhượng VCUs và xác nhận

Sau khi ký hợp đồng, bên bán thực hiện chuyển nhượng VCU qua hệ thống Verra Registry. Nếu người mua có tài khoản Verra, tín chỉ sẽ được chuyển trực tiếp (transfer) vào tài khoản đó. Nếu người mua không có tài khoản, bên bán có thể thực hiện retirement thay mặt người mua và cung cấp chứng nhận retirement. Verra Registry sẽ cung cấp xác nhận về việc chuyển nhượng hoặc retirement, đây là tài liệu quan trọng để xác nhận giao dịch đã hoàn tất.

Thanh toán và hoàn tất giao dịch

Dựa trên xác nhận từ Verra Registry, bên bán phát hành hóa đơn cho người mua. Người mua thực hiện thanh toán theo phương thức và thời gian quy định trong hợp đồng ERPA, thường là chuyển khoản ngân hàng quốc tế. Sau khi nhận được thanh toán, bên bán xác nhận giao dịch đã hoàn tất. Trong trường hợp giao dịch dài hạn với nhiều đợt giao hàng, quy trình này sẽ được lặp lại cho mỗi đợt theo lịch trình đã thỏa thuận.

Hai hình thức giao dịch chính:

Giao dịch Off-market (trực tiếp)

Giao dịch off-market là hình thức mua bán VCU trực tiếp giữa người bán và người mua, không thông qua sàn giao dịch. Đặc điểm của hình thức này:

- Được thực hiện thông qua đàm phán trực tiếp và hợp đồng song phương (ERPA)
- Cho phép linh hoạt trong điều khoản giao dịch và giá cả
- Phù hợp với các dự án có đặc điểm riêng biệt hoặc khi hai bên muốn xây dựng quan hệ đối tác dài hạn
- Thường có chi phí giao dịch thấp hơn do không phải trả phí sàn
- Cần nhiều thời gian và nỗ lực hơn trong việc tìm kiếm đối tác và đàm phán

Giao dịch On-market (qua sàn)

Giao dịch on-market là hình thức mua bán VCU thông qua các sàn giao dịch hoặc nền tảng trung gian. Đặc điểm của hình thức này:

- Thực hiện thông qua các sàn như Xpansiv, AirCarbon Exchange, Climate Impact X
- Cung cấp tính minh bạch về giá cả và thông tin thị trường
- Quy trình giao dịch chuẩn hóa và nhanh chóng
- Tiếp cận được nhiều đối tác mua tiềm năng
- Có cơ chế đảm bảo an toàn giao dịch từ sàn
- Phải trả phí giao dịch cho sàn
- Ít linh hoạt hơn về điều khoản giao dịch

Giá Tín chỉ Carbon và Yếu tố Ảnh hưởng

Giá tín chỉ carbon tự nguyện (VCUs) trên thị trường quốc tế có sự biến động lớn, phụ thuộc vào nhiều yếu tố. Hiểu rõ về cơ chế định giá và các yếu tố ảnh hưởng giúp các chủ dự án và người mua đưa ra quyết định giao dịch hợp lý.

Cơ chế định giá VCU

Giá VCU được xác định dựa trên cơ chế thị trường, theo quy luật cung cầu. Không có một mức giá cố định cho tất cả các loại tín chỉ carbon. Thay vào đó, giá được hình thành thông qua:

- Đàm phán trực tiếp giữa người mua và người bán trong giao dịch off-market
- Cơ chế khớp lệnh trên các sàn giao dịch đối với giao dịch on-market
- Đấu giá trong một số trường hợp đặc biệt

Giá VCU thường được niêm yết bằng USD trên đơn vị tín chỉ (mỗi tín chỉ tương đương 1 tấn CO₂e). Tại thời điểm hiện tại, giá VCU từ các dự án thủy điện đang hoạt động tại Việt Nam có thể dao động từ:

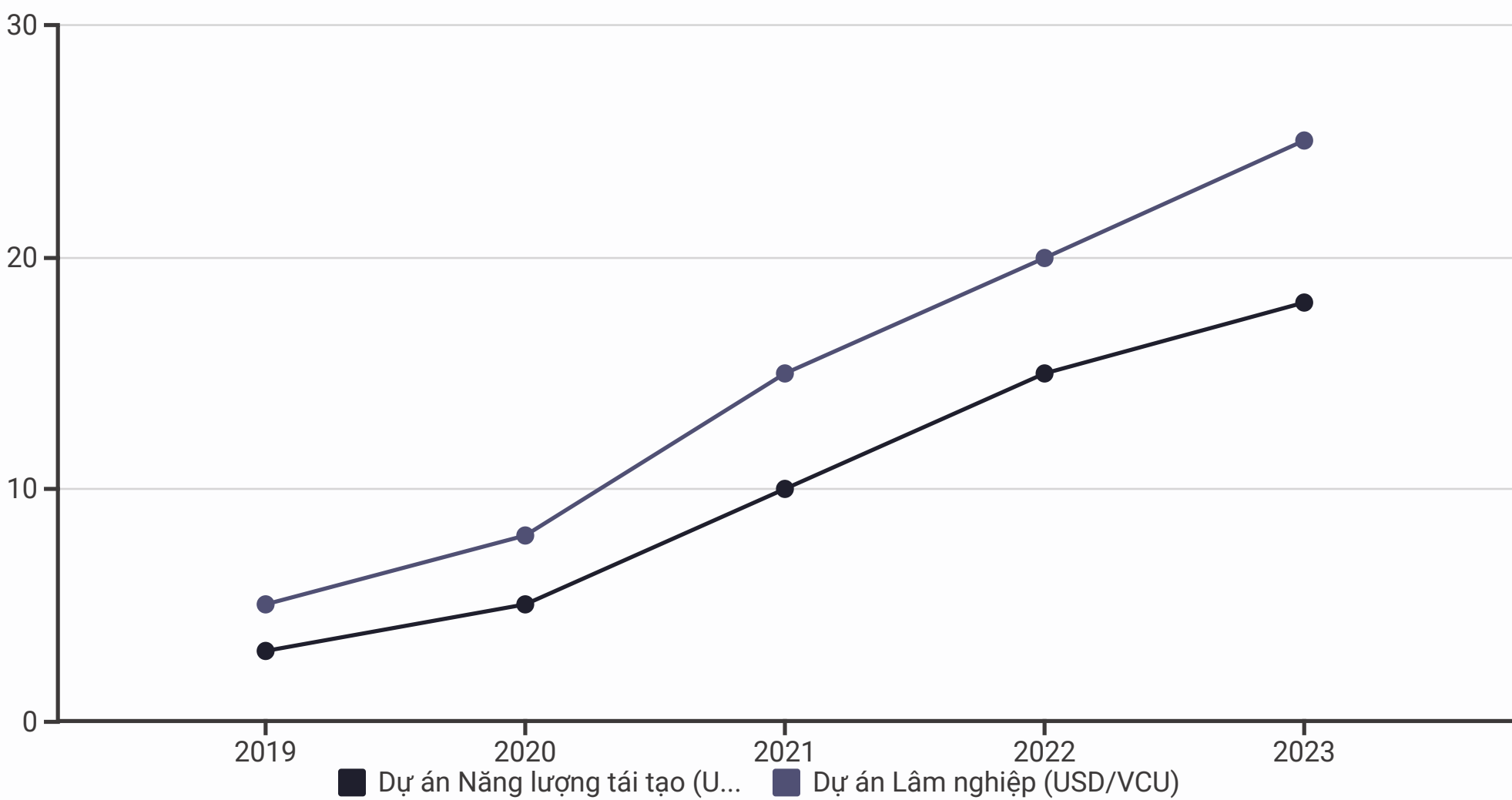
- 10-15 USD/VCU đối với dự án không có lợi ích đồng thời (co-benefits)
- 15-25 USD/VCU đối với dự án có chứng nhận SDG hoặc đóng góp phát triển cộng đồng

Các yếu tố ảnh hưởng đến giá

Giá VCU chịu ảnh hưởng bởi nhiều yếu tố khác nhau, bao gồm:

- Loại dự án:** Các dự án khác nhau có mức giá khác nhau. Dự án bảo tồn rừng và đa dạng sinh học thường có giá cao hơn dự án năng lượng tái tạo.
- Lợi ích đồng thời (Co-benefits):** Dự án có đóng góp tích cực cho các mục tiêu phát triển bền vững (SDGs) hoặc phát triển cộng đồng có giá trị cao hơn.
- Chất lượng và tiêu chuẩn:** Tín chỉ từ các tiêu chuẩn uy tín như Verra VCS kết hợp với CCB (Climate, Community & Biodiversity) thường có giá cao hơn.
- Vị trí địa lý:** Dự án ở một số quốc gia hoặc khu vực có thể được ưa chuộng hơn dựa trên chiến lược ESG của người mua.
- Thời gian phát hành:** Tín chỉ mới phát hành thường có giá cao hơn tín chỉ đã phát hành từ lâu.
- Khối lượng giao dịch:** Giao dịch số lượng lớn thường được hưởng giá ưu đãi.
- Tình hình thị trường chung:** Biến động kinh tế toàn cầu, chính sách về biến đổi khí hậu, và cam kết Net Zero của các công ty lớn.

Xu hướng giá VCU trên thị trường quốc tế:

Biểu đồ trên cho thấy xu hướng tăng giá của VCU trong những năm gần đây, với tín chỉ từ dự án lâm nghiệp (bao gồm bảo tồn rừng, trồng rừng) thường có giá cao hơn so với dự án năng lượng tái tạo. Xu hướng này phản ánh sự gia tăng trong nhu cầu bù đắp phát thải carbon của các công ty và tổ chức trên toàn cầu, đặc biệt là sau Thỏa thuận Paris và làn sóng cam kết Net Zero.

Để tối ưu hóa giá trị từ việc bán VCU, các chủ dự án nên xem xét chiến lược bán từng phần thay vì bán toàn bộ một lần, để hưởng lợi từ xu hướng tăng giá của thị trường. Đồng thời, việc đầu tư vào các lợi ích đồng thời và chứng nhận bổ sung như SDG Impact cũng có thể làm tăng đáng kể giá trị của tín chỉ carbon.

Khuyến nghị cho Giao dịch Tín chỉ Carbon Tự nguyện

STT	Hạng mục khuyến nghị	Nội dung đề xuất
1	Xác định giá trị thị trường	Theo dõi sàn giao dịch (Xpansiv, Verra, Gold Standard, Climate Impact X...) để nắm bắt xu hướng giá và định giá hợp lý
2	Ưu tiên đàm phán Off-Market	Giao dịch song phương với buyer có cam kết lâu dài và giá tốt, xây dựng quan hệ đối tác bền vững
3	Đăng ký & minh bạch tài khoản Verra	Sử dụng tài khoản của chủ đầu tư hoặc bên môi giới uy tín để quản lý tín chỉ, đảm bảo tính minh bạch
4	Thiết lập ERPA (Emission Reduction Purchase Agreement)	Soạn hợp đồng mua bán có điều khoản thanh toán rõ ràng và bảo vệ lợi ích, có sự tư vấn của chuyên gia pháp lý
5	Phân bổ tín chỉ: Bán từng phần	Tránh bán toàn bộ 1 lần để hưởng lợi từ biến động giá thị trường và đa dạng hóa rủi ro
6	Hình thức thanh toán	Thỏa thuận thanh toán bằng USD qua tài khoản ngân hàng quốc tế, xem xét sử dụng công cụ bảo đảm
7	Thời điểm xác nhận (retirement hoặc forward)	Theo từng đợt giao hàng – căn cứ vào Verification Statement và lịch trình trong ERPA
8	Tuân thủ pháp lý Việt Nam	Khai báo thuế theo hướng dẫn của Bộ Tài Chính và thông tư liên quan về giao dịch quốc tế
9	Đánh giá bên mua tín chỉ (due diligence)	Ưu tiên buyer có danh tiếng, tuân thủ ESG, và đã giao dịch thành công, kiểm tra lịch sử và uy tín
10	Sử dụng nền tảng giao dịch hoặc đối tác trung gian đáng tin cậy	Xem xét hợp tác với nhà môi giới carbon đã được xác thực quốc tế để mở rộng cơ hội giao dịch

Nghiên cứu thị trường kỹ lưỡng

Trước khi tham gia giao dịch, hãy dành thời gian nghiên cứu kỹ thị trường carbon tự nguyện, bao gồm xu hướng giá, các bên tham gia chính, và các tiêu chuẩn phổ biến. Hiểu rõ về giá trị của tín chỉ từ dự án của bạn trong bối cảnh thị trường hiện tại sẽ giúp đàm phán hiệu quả hơn.

Cân nhắc thuê tư vấn chuyên nghiệp

Thị trường carbon tự nguyện khá phức tạp với nhiều quy định và thủ tục kỹ thuật. Việc thuê các chuyên gia tư vấn về carbon hoặc làm việc với các công ty môi giới uy tín có thể giúp tối ưu hóa giá trị của dự án và tránh các rủi ro tiềm ẩn trong quá trình giao dịch.

Đầu tư vào chất lượng tín chỉ

Các tín chỉ chất lượng cao với lợi ích đồng thời rõ ràng sẽ có giá trị cao hơn trên thị trường. Xem xét đầu tư vào các chứng nhận bổ sung như Climate, Community & Biodiversity (CCB) hoặc SDG Impact để nâng cao giá trị của tín chỉ VCU từ dự án của bạn.

Ngoài các khuyến nghị trên, các tổ chức tham gia thị trường carbon tự nguyện nên luôn cập nhật về các quy định mới từ Verra và các cơ quan quản lý liên quan. Thị trường carbon đang phát triển nhanh chóng với nhiều thay đổi về quy định và tiêu chuẩn, việc nắm bắt kịp thời những thay đổi này sẽ giúp tối ưu hóa cơ hội và giảm thiểu rủi ro trong giao dịch VCU.

Đối với các doanh nghiệp Việt Nam, việc theo dõi sát sao tiến trình phát triển của Sàn giao dịch carbon quốc gia theo Quyết định 232/QĐ-TTg cũng là điều quan trọng, vì điều này có thể mở ra các cơ hội giao dịch mới trong tương lai gần.